Čekací doba je půl roku

Pavel Havránek vede tým lékařů, kteří v Ostravě transplantacemi ledvin zachraňují životy.

TEXT: LENKA CARBOLOVÁ

Lékaři v Transplantačním centru Fakultní nemocnice Ostrava loni odebrali orgány od třiceti tří zemřelých dárců s prokázanou nevratnou ztrátou funkce mozku a krevního oběhu. Více než padesáti pacientům život prodloužili díky transplantacím ledvin, na které se operatéři v Ostravě pod vedením primáře Pavla Havránka specializují.

Znamená to, že každý z vašich pacientů se loni dočkal ledviny a ještě jste některé orgány mohli nabídnout kolegům v jiných centrech?
Takto to nefunguje. U nás nemáme k dispozici jen ledviny našich dárců. Dostáváme je i z jiných center. Je nepsaným pravidlem mezi všemi sedmi transplantačními centry v Česku, že v případě párových orgánů, což jsou právě ledviny, zůstává vždy jedna ledvina v místě, kde ji lékaři odebrali, druhá je odeslána tam, kde ji právě potřebují.

Protože v Ostravě transplantujete jen ledviny, odebíráte dárcům jen tento orgán?
Ne, odběry od zemřelých dárců jsou stejně jako v jiných transplantačních centrech kombinované. Odebíráme nejprve srdce, pak plíce, játra, slinivku a nakonec ledviny. Pro každý orgán si přijíždí týmy z center, ve kterých se bude transplantovat. Lidé z IKEM Praha přijíždějí pro srdce, játra a pankreas, případně ledvinu. Do pražského Motola si kolegové odvážejí plíce a třeba do Brna zase srdce a játra.

Jak orgány odebíráte?
Každé centrum, které si k nám pro orgán přijíždí, ví dopředu, pro kterého pacienta bude, a při samotném odběru se operatéři rozhodují, zda ho skutečně odeberou. Může se stát, že lékaři až na sále zjistí, že orgán není natolik kvalitní, abychom ho mohli někomu dát. Třeba u jater se může stát, že až na sále se lékaři rozhodnou, že pro velikost nejsou pro příjemce vhodná. Nám se to také již několikrát stalo u ledvin. Měli jsme tu třeba velkého muže jako dárce a potřebovali jsme ledvinu pro pacientku vysokou sto padesát centimetrů. Nabídli jsme proto obě ledviny kolegům z transplantačních center a ti nám zase pomohli najít ledvinu pro naši pacientku.

Kdo se většinou stává dárcem?
Jsou to lidé, u kterých došlo ke krvácení do mozku či k mozkové ischemii, tedy mrtvici. Může se jednat i o pacienty po operacích mozku nebo po operaci benigních, nerakovinotvorných nádorů. Pak je tu poměrně velká skupina pacientů, u nichž došlo ke kardiálnímu selhání. Přestalo jim bít srdce, jsou napojeni na přístroje a jejich tělesné funkce selhávají. Pokud lékaři vědí, že jakákoliv další léčba by byla neperspektivní, zahájí proces k dárcovství. Jakmile odpojí pacienta od přístrojů, zemře a my můžeme orgán či orgány odebrat.

Pokud se dárcem ledviny stane pacient po smrti, do kolika hodin ji musíte transplantovat příjemci?
Každý orgán potřebuje jinou dobu. Pokud jde o dárce, který zemřel na mozkovou příhodu, musí být jeho srdce transplantováno do šesti hodin, játra do deseti, plíce do čtyř, slinivka břišní do dvanácti a ledviny do osmačtyřiceti hodin.

Jaký čas potřebujete tady v Ostravě pro transplantaci ledvin?
Ledvina je jedním z nejodolnějších orgánů a můžeme ji použít do čtyřiceti osmi hodin. My se ale snažíme, abychom ji použili nejvýše do dvaceti čtyř hodin, protože i tady je čas pro zdárný průběh operace rozhodující.

Kolika lidem jste loni v Ostravě měnili ledvinu?
Měli jsme padesát jednu transplantaci, přitom dvě byly příbuzenské. V obou případech matka ledvinu darovala synovi. To se nám zopakovalo i letos v únoru.

Kolik lidí většinou na novou ledvinu čeká a jak dlouho?
V tuto chvíli máme na čekací listině asi padesát pacientů a toto číslo se v průběhu roku mění řádově v jednotkách. Čekací doba je u nás přibližně půl roku. Samozřejmě je zde více aspektů. Pro první transplantaci je snadnější novou ledvinu od zemřelého dárce získat a někdy se nám to podaří i do měsíce. Pokud se jedná o ledvinu pro pacienta, kterému ji budeme dávat počtvrté, je to hledání i na delší dobu. Časem si každé tělo vytvoří na cizí orgán protilátky a najít takovou ledvinu, proti které se organismus nevzbouří, je komplikovanější.

Za vámi jsou stovky transplantací. Stane se, že vás ještě dnes při těchto operacích něco zasáhne?
Čas tady nehraje roli. Na to se nedá zvyknout. Nebo alespoň já se s tím nevyrovnávám právě lehce. Je situace, kdy třeba dokončíte transplantaci a ledvina nefunguje, byť je vše ostatní v pořádku. Bývá za tím řada příčin, ale reagovat se dá jediným způsobem – v poměrně krátkém čase po transplantaci ji musíte odstranit. A to jsou chvíle, které opravdu nemám rád.

Dá se dopředu určit, komu ledvina takříkajíc sedne a komu ne?
Nedá. Měli jsme zde třeba pacientku, u které vypadalo před operací vše v pořádku. Po zákroku ale začala ledvina selhávat. Nakonec jsme zjistili, že má vrozenou srdeční vadu. V ledvině se nám objevovaly krevní sraženiny a bylo nutné transplantovaný orgán odstranit.

Bývají tyto problémy časté?
Ne. Loni to byl jen jeden případ právě těchto krevních sraženin. Zbývajících padesát příjemců přijalo ledvinu bez problémů.

Transplantujete ledviny již čtyři desítky let. Bylo vždy vaším snem vracet lidem funkční orgány?
Po škole jsem nastoupil jako lékař v Havířově a náhoda tomu chtěla, že jsem se seznámil s primářem Transplantačního centra v Ostravě Rudolfem Michalským, který mi nabídl spolupráci právě tady. Od roku 1994 jsem se stal součástí týmu cévní a transplantační chirurgie, ke kterému patřím dodnes.

Nelitujete?
Rozhodně ne. Transplantační chirurgie je vlastně cévní chirurgie. Dělám to, co byl můj sen.